

сукупність знань умінь і навиків проведення дизайнерської діяльності та здібностей і готовностей: пошуку різноманітних баз даних, умінь працювати з базами даних і потоками інформації; готовність освоювати суміжні знання, систематизувати і узагальнювати їх, самостійно і постійно вчитися; критично, креативно мислити; формувати своє бачення і відстоювати свою думку і позицію в дискусіях, уміння входити в колектив однодумців, готовність до співпраці, готовність до використання нових матеріалів і інструментів, бути комунікабельним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Микешина Л.А. *Методология современной науки : учеб. пособие* / Людмила Александровна Микешина. – М. : Прометей, 1991. – 116 с.
2. Мостепаненко М.В. *Философия и методы научного познания* / Михаил Васильевич Мостепаненко. — Л. : Лениздат, 1972. – 263 с.
3. *Философский энциклопедический словарь* / [подготовили А. Л. Грекулова и др. / под общ. ред. С. С. Аверинцева]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1989; 814 с.
4. *Technology Education in New Perspectives*. Stockholm Institute of Education Press, The authors, 2005. - 312 p.

УДК 378.22 : 377 : [74]

Олена Літковець
(Рівне, Україна)

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «КОМПОЗИЦІЯ ТА СПЕЦРИСУНОК» У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність та постановка проблеми. У «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті» виділено пріоритетне завдання – формування цілісної картини світу й сучасного світогляду особистості, її здібностей засобами народного мистецтва. У вирішенні цих завдань провідна роль належить учителям технологій. Сучасне трудове навчання базується на художньо-практичній діяльності учнів, а саме програмами «Трудове

*Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика»*

навчання 5-9 класи» та «Технології 10-11 класи» передбачено проектно-технологічне навчання, що обумовлює підготовку майбутнього вчителя технологій, володіючого не лише певним обсягом художніх знань та вмінь, а й вільно застосовує їх у творчій педагогічній діяльності.

У формуванні особистості фахівця, як майбутнього вчителя технологій, провідною є діяльнісна активність у предметно-практичному перетворенні світу. Цим зумовлюється необхідність забезпечення в процесі технологічної діяльності та предметної реалізації особистісних якостей фахівця, що виявляються у зображувальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна кількість досліджень, в яких розглядаються окремі аспекти означеної проблеми. Обґрунтуванню стандартів, напрямів і змісту професійної підготовки вчителів технологій висвітлили в своїх працях О. Авраменко, А. Гедзик, Р. Гуревич, П. Дмитренко, І. Жерноклеєв, А. Касперський, О. Коберник, М. Корець, В. Курок, Г. Левченко, В. Мадзігон, Л. Макаренко, Л. Оршанський, В. Сидоренко, В. Стешенко, Г. Терещук, В. Тименко, С. Ткачук, О. Торубара, Д. Тхоржевський, А. Цина, С. Яшанов та ін.

Теоретико-методичні засади художньо-трудової підготовки майбутніх учителів трудового навчання розкрито Л. Оршанським [7]; методичну систему композиційних вправ для підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва обґрунтовано В. Щербиною [11]. Питанням мистецької освіти, індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання, формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю присвячені праці І. Андрощук [9], Г. Гребенюка [3], О. Отич [8], Р. Шмагало [9]. Науково обґрунтовані підходи до формування культури праці учнів ПТНЗ художнього профілю, навчання їх різьбленню деревини, організації навчально-виховного процесу в мистецькому коледжі обґрунтовано В. Бойчуком [2], В. Ковальчуком [4], О. Фурсою [10].

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика»*

Проведений нами аналіз вказує, що хоча тематика наукових досліджень досить широка, однак проблема отримання знань та вмінь художніх основ, як невід'ємного компоненту професійних якостей майбутнього вчителя технологій, залишається актуальною повсякчас.

Мета даної статті полягає в теоретичному обґрунтуванні, побудові структури та змісту дисципліни «Композиція та спецрисунок» в підготовці вчителя технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій потребує нових підходів до питань формування їх фахової готовності та дизайнерської компетентності, які залежать від рівня володіння технічними прийомами зображення, методів майстерності, вільного використання засобів виражальної мови. Уміння бачити і розуміти прекрасне в житті та мистецтві, творчо мислити, є дуже важливим для фахівців, які причетні до створення виробів в різних техніках й, водночас, пов'язані з педагогічною діяльністю. З метою досягнення поставлених вимог, розроблено та впроваджено у практику підготовки майбутнього вчителя технологій навчально методичний комплекс «Композиція та спецрисунок».

На вивчення дисципліни «Композиція та спецрисунок» навчальним планом відводиться 2 кредити, що становить 72 години, з яких: 12 год. – лекції, 6 год. – практичні, 18 год. – лабораторні та 36 год. самостійної роботи [5].

Метою дисципліни виступає: сформування у студентів знання теоретичних основ формотворення виробів; високої майстерності композиційного вирішення об'єктів конструювання; побудови орнаментальних композицій; розвитку зорового сприйняття; образного мислення; здатності до художньо–естетичного осмислення та творчого перетворення матеріально–предметного середовища; основних законів композиції; кольорових сприймань та їх добору [5].

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика»*

Перед дисципліною «Композиція та спецрисунок» стоять наступні завдання:

– підготувати майбутніх вчителів технології до майстерності композиційного вирішення об'єктів конструювання; побудови орнаментальних композицій; розвитку зорового сприйняття; образного мислення; здатності до художньо–естетичного осмислення та творчого перетворення матеріально–предметного середовища; основних законів композиції; кольорових сприймань та їх підборів;

– ознайомити студентів з основами побудови чоловічої, жіночої та дитячої фігури;

– дати уявлення про зміст і етапи формотворення одягу;

– розкрити технологію умовного зображення фігури у площинному трактуванні з максимальною передачею пропорційних співвідношень у спеціальній пластиці руху тіла;

– розкрити технологію зображення форми в об'ємній та площинній трактуваннях фігури графічними засобами;

– розкрити принципи співрозмірного та масштабного зображення фігури відповідно до формату робочого аркуша;

– розкрити прийоми та засоби графіки (лінія, пляма, штрих) при передачі пластики руху, постанови фігури, одягненої в різні форми одягу з різних за якістю і структурою тканин;

– формувати уміння та навички з розробки та побудови тематичних та декоративних композицій, орнаментів, візерунків, людської фігури, одягу та аксесуарів різних стилів та фасонів, різного призначення, на будь-які типи статури;

– забезпечити умови для оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками з розробки та побудови тематичних та декоративних композицій, орнаментів, візерунків, людської фігури, одягу та аксесуарів різних стилів та фасонів, різного призначення, на будь-які типи статури [5].

Таблиця 1

Зміст та структура вивчення дисципліни «Композиція та спецрисунок»

№ з/п	Теми		
	Лекції	Практичні	Лабораторні
1.	<p>Тема 1. Основи композиції в декоративно-прикладному мистецтві.</p> <p><i>Зміст.</i> Види малюнків, ескізів та начерків. Організація робочого місця при виконанні малюнка. Положення тулуба та рук під час малювання. Інструменти, пристосування та матеріали для виконання малюнку. Прийоми роботи над малюнком.</p> <p><i>Головні закони композиції.</i> Закон традиції. Закон цілісності. Закон тектоніки. Закон масштабу. Закон пропорційності. Закон контрасту.</p> <p><i>Засоби виразності.</i> Природна та технологічна фактури. Текстура як природний візерунок. Колір і його міра застосування. Графічність – позитивна якість композиції (точка, лінія, пляма). Пластичність та ажурність, як один із засобів виразності.</p> <p><i>Композиційні прийоми.</i> Ритм – як композиційний прийом. Метричний та ритмічний композиційні прийоми. Симетрія та її сутність. Асиметрія та індивідуальність. Вплив динаміки та статичності на емоції.</p> <p><i>Семантичні засоби.</i> Метафора. Символ. Алгоритм. Емблема.</p> <p>Емоційна дія ліній і плям різних конфігурацій. Єдність як принцип зв'язку окремих елементів композиції. Простір як композиційний фактор.</p> <p>Види композиції: площинна, об'ємна, об'ємно-просторова. Співвідношення і пропорції.</p>	Особливості композиції рушників в Україні.	
2.	<p>Тема 2. Основи образотворчої грамоти.</p> <p><i>Зміст.</i> Основні поняття про малюнок з природи. Компонування на площині. Визначення композиційного центру. Види графічного малюнка. Основні завдання і вправи з навчального малюнка. Малювання з природи умовно-плоских предметів.</p> <p><i>Перспектива.</i> Загальні поняття і методи перспективного зображення. Лінія горизонту. Лінійна і повітряна перспектива. Об'ємна форма предметів у перспективі. Перспективні явища в природі, основні закони перспективи. Розподіл світлотіні. Тінь, півтінь, світло, полиск, рефлекс, падаюча тінь.</p> <p><i>Зображення геометричних тіл.</i> Прийоми зображення геометричних тіл. Зображення предметів комбінованої форми, визначення геометричних тіл, які лежать в основі їхньої форми. Розміщення світлотіні.</p> <p><i>Зображення драпірувань та тканинних складок на площині.</i> Форми та види тканинних складок. Прийоми зображення. Розміщення світлотіні.</p> <p><i>Зображення натюрморту на площині.</i> Композиційне розміщення предметів на площині аркуша. Визначення основних пропорцій і конструктивних побудов з попереднім уточненням розміщення предметів. Нанесення світлотіні.</p>	Розробка презентації (фото або відео), веб-сайту дизайн-проекту.	<p>Зображення геометричних тіл на площині.</p> <p>Зображення драпірувань та тканинних складок на площині.</p>

№ з/п	Теми		
	Лекції	Практичні	Лабораторні
3.	<p>Тема 3. Основи кольорознавства та побудови орнаменту та візерунку на площині.</p> <p><i>Зміст.</i> <i>Кольоровий спектр.</i> Основні та додаткові кольори. Змішування кольорів. Хроматична кольорова гама (колірний тон, світлота, насиченість). Ахроматична кольорова гама.</p> <p><i>Гармонійні співвідношення кольорових груп.</i> Однотональні гармонійні поєднання кольорів. Гармонійні поєднання споріднених кольорів. Гармонійні поєднання контрастних і додаткових кольорів. Гармонійні поєднання споріднено-контрастних кольорів.</p> <p><i>Ритми планів.</i> Колірна домінанта. Кольорові асоціації.</p> <p><i>Техніки роботи матеріалами.</i> Техніка роботи акварельними фарбами і гуашшю.</p> <p><i>Люзорне відтворення текстури та фактури матеріалів.</i></p> <p><i>Стилізація та трансформація природної форми</i> (природній аналог). Принцип замальовки рослинних ескізів в точковій, лінійній та плямовій графіці. Прийоми стилізації. Добір природних форм для стилізації. Трансформація природної форми в декоративну. Способи стилізації. Компонування площини стилізованими елементами.</p> <p><i>Орнамент.</i> Класифікація орнаментальних мотивів. Ритмічна організація орнаментів: стрічковий, сітчастий, композиційно-замкнений та ін. Метричні і ритмічні порядки. Симетрія та ритмічні рухи в орнаментальних композиціях.</p> <p><i>Візерунок.</i> Класифікація. Принципи побудови візерунків в різних замкнених площинах. Принципи створення орнаментальних композицій на площині.</p> <p>Колір і його роль в композиції. Психологія дії кольору на почуття людини. Основи стилізації природних форм в петриківському розписі. Основи зображення орнаментів та візерунків в техніці петриківського розпису.</p>		<p>Колір в композиції. Спектр. Хроматичні та ахроматичні кольори.</p> <p>Люзорне відтворення текстури та фактури матеріалів.</p> <p>Стилізація та трансформація природньої форми.</p> <p>Побудова орнаментів та візерунків на площині.</p>
4.	<p>Тема 4. Побудова фігури людини.</p> <p><i>Зміст.</i> <i>Пластична анатомія фігури людини.</i> Відомості про будову людського тіла і значення їх для швейників. Скелет – основа побудови фігури людини в рисунку. М'язи фігури людини.</p> <p><i>Побудова фігури людини.</i> Пропорції фігури людини. Канон. Модуль. Зображення фігури людини або манекена за схемою. Зображення фігури людини з природи.</p> <p><i>Начерки і зарисовки фігури людини.</i> Поняття начерку та зарисовки. Послідовність виконання вправ для виконання начерків.</p>		<p>Пропорції фігури людини. Канон модулі в побудові фігури людини.</p>
5.	<p>Тема 5. Формотворення костюма.</p> <p><i>Зміст.</i> <i>Композиція костюма.</i> Поняття композиції костюма. Форма – основа композиції. Композиційний центр моделі. Зображення матеріалів з різними</p>	<p>Сучасні стилі в проектуванні одягу та аксесуарів.</p>	<p>Копіювання моделей одягу та аксесуарів з інформаційно-ілюстрованих джерел.</p>

№ з/п	Теми		
	Лекції	Практичні	Лабораторні
	<p>пластичними властивостями. <i>Сутність понять «форма», «силует».</i> Класифікація силуетів одягу. Основні лінії силуетів і їх призначення для характеристики форми. Структура тканин. Елементи м'якості і жорсткості форми. <i>Пропорції в костюмі.</i> Поняття про відношення частин одягу. Види відношень. Визначення поняття «пропорції». Поняття «пропорціональний модуль» Прояв тотожності, нюансу, контрасту в моді різних років по відношенню до пропорцій людини. Вияв модних пропорціональний співвідношень. <i>Фактура і декоративне оздоблення.</i> Поняття про декоративні властивості тканин та матеріалів. Роль декоративних тканин та матеріалів (фактури, рисунка) в композиції моделі одягу. Особливості моделювання одягу з рапортом. Декоративні оздоблення в одязі, їх види, матеріали. Зв'язок декоративного оздоблення з призначенням виробу, матеріалом і сезоном. <i>Ритм в костюмі.</i> Поняття про ритм. Види ритмічних рухів, які використовуються в композиції одягу, їх характеристика. Прийоми створення ритмічних рухів в одязі для посилення образного начала моделі. Симетрія і асиметрія. <i>Зорові ілюзії в одязі.</i> Поняття про зорові ілюзії. Види зорових ілюзій. Їх роль в зміні сприйняття фігури. Використання зорових ілюзій в створенні модних форм костюма і для маскуванню окремих фізичних недоліків фігури людини. <i>Стильові тенденції в костюмі.</i> Поняття «стиль», «стильова тенденція». Багатогранність стилів в мистецтві і обмеження їх прояву в костюмі. Різновидність стильових тенденцій в організації костюма: класичний, спортивний, фольклорний, романтичний, еkleктика.</p>	Імідж та харизма людини виражена одягом.	Зображення моделей одягу відповідно принципів формотворення костюма.
6.	<p>Тема 6. Проектування одягу. <i>Зміст.</i> Художні системи проектування одягу. Проектування одиничних моделей одягу. Проектування моделей одягу на основі базової форми. <i>Проектування комплекту і ансамблю.</i> Кольорове проектування одягу. <i>Проектування колекції.</i> Типи колекцій. Послідовність роботи над колекціями «от кутюр». Колекція рівня «пре-а-порте» (особливості проектування, етапи проектування). Особливості проектування промислових колекцій. Засоби гармонізації колекції. Особливості роботи над розробкою колекції одягу в рамках навчального процесу в вищому навчальному закладі.</p>	Сучасні українські та зарубіжні дизайнери одягу та аксесуарів.	Проектування моделей одягу в художніх системах.

Вивчення дисципліни здійснюється на засадах кредитно-трансферної системи, важливим елементом якої є модульно-рейтинговий контроль і оцінювання знань і вмінь студентів. Процес навчання побудований за принципом «від простого до складного»: від аналізу та зображення простих

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика»*

геометричних форм, до вивчення і передачі фігури людини, яка є складною формою.

Дисципліна «Композиція та спецрисунок» містить 6 тем, кожна з яких наповнена змістовим матеріалом, що розглядається на лекційних, практичних та лабораторних заняттях (таблиця 1).

При вивченні дисципліни «Композиція та спецрисунок» виконується індивідуальне науково-дослідне завдання – розробка та письмове обґрунтування колекції моделей одягу в одному з стилів (класичний, романтичний, спортивний, еkleптика, фольклорний та ін.), за відповідними вказівками [6]. Для його виконання виділяються години самостійної роботи. Метою ІНДЗ з дисципліни «Композиція та спецрисунок» є: самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань і вмінь майбутнього вчителя технологій з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Основними методами в формуванні художніх знань та умінь в майбутніх вчителів технологій у процесі вивчення дисципліни є методи, що передбачають практичну спрямованість, діяльнісний підхід, творчий характер, ігрові елементи, діалогічність, інтерактивність, групову роботу.

Усе викладене дає підставу для висновків: готовність майбутніх вчителів технологій до роботи з учнями в процесі художньо-технологічної діяльності, має бути сформована в процесі вивчення дисципліни «Композиція та спецрисунок», при відборі змісту якого враховано принципи науковості, системності, професійної спрямованості, наступності, всебічного розвитку особистості; художні знання, уміння та навички, сформовані в студентів під час вивчення дисципліни «Композиція та спецрисунок», сприятимуть підвищенню їхньої загальнопедагогічної компетентності.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Водночас зауважимо, що зміст художньо-технологічної підготовки майбутніх

педагогів, які працюватимуть з аудиторією шкільного віку, є багатоаспектною та малодослідженою проблемою, актуальність і значущість якої зумовлюють необхідність здійснення подальших розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук І.В. *Формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю* : [монографія] / Ірина Василівна Андрощук. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – 227 с.
2. Бойчук В.М. *Зміст і технологія навчання різьбленню деревини учнів професійно-технічних навчальних закладів* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / В.М. Бойчук. – Вінниця, 2008. – 22 с.
3. Гребенюк Г.Е. *Теоретические и методологические основы непрерывного профессионального образования строительно-архитектурного профиля* : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Гребенюк Георгий Евгениевич. – К., 1977. – 500 с.
4. Ковальчук В.І. *Формування культури праці учнів ПТНЗ художнього профілю* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / В.І. Ковальчук. – К., 2005. – 23 с.
5. Літковець О.Д. *Композиція та спецрисунок: навчальна програма для напряму підготовки 6.010103 «Технологічна освіта»* / О.Д. Літковець. – Рівне: РДГУ, 2016. – 12 с.
6. Літковець О.Д. *Методичні рекомендації до самостійної роботи і виконання індивідуальних завдань з дисципліни «Композиція та спецрисунок»: методичні рекомендації* / О.Д. Літковець. – Рівне: РДГУ, 2015. – 26 с.
7. Оршанський Л.В. *Теоретико-методичні засади художньо-трудової підготовки майбутніх учителів трудового навчання* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Л.В. Оршанський ; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – К., 2009. – 41 с.
8. Отич О.М. *Мистецтво у змісті професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання* : навч.-метод. посіб. / [наук. ред. Н.Г. Ничкало] ; Олена Отич. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2005. – 200 с.
9. Радкевич В.О. *Гуманізація професійно-художньої освіти* / В.О. Радкевич // *Професійно-художня освіта України* : зб. наук. пр. / [редкол. : І.А. Зязюн (голова), В.О. Радкевич, Р.Т. Шмагало та ін.]. – К. ; Черкаси, 2008. – Вип. V. – С. 14–22.

10. Фурса О.О. *Організаційно-педагогічні засади навчально-виховного процесу у мистецькому коледжі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Фурса Оксана Олександрівна ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2005. – 235 с.*
11. Щербина В.Г. *Система композиційних вправ у змісті підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Щербина Володимир Григорович. – К., 2000. – 274 с.*

УДК 378.4:745/749

Белла Голик
(Полтава, Україна)

ДИЗАЙН ТА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Культура мистецтва та матеріальні цінності виступають однією з визначальних граней обличчя держави. Дизайн та декоративно-прикладне мистецтво насамперед формує у суспільства відчуття краси, гармонію довкілля, в першу чергу, красу предметного світу. Протягом століть предметно-пластичне середовище людини було рукотворним, предметами її оточення виступали результати творчої праці. Промисловий переворот ХІХ ст., що сприяв появі предметів масового споживання, виготовлених промисловим способом, спричинив порушення багатовікового ритму в розвитку предметно-просторового оточення людини. Промислове машинне виробництво виготовляло нові предмети, які не зайняли достойного місця в матеріальній культурі, і це породжувало проблему їх адаптації до смаків споживача. Виникла зацікавленість до психології покупця, а швидка зміна предметно-просторового довкілля привела до того, що з'явилася необхідність не тільки в адаптації до споживчих смаків, а й у прогнозуванні цих смаків та органічному поєднанні у предметах, які виготовляються, краси та

*Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика»*